

jild. 3 No 1 (2026)

**MANAGEMENT AND ECONOMICS
SCIENTIFIC RESEARCH JOURNAL**

**MENEJMENT VA IQTISODIYOT
ILMIY-TADQIQOT JURNALI**

**НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ
ЖУРНАЛ МЕНЕДЖМЕНТА И ЭКОНОМИКИ**

journals@timeedu.uz

+998 95 651 90 00

☎ +998 95 651 90 00

✉ journals@timeedu.uz

📍 Shota Rustaveli ko'chasi, 114

🌐 tmijournals.ndc-agency.uz

✈ TMII_ilmiy_bolim

Tahririyat jamoasi

BOSH MUHARRIR:

Narbayev Sharafatdin Kengeshovich

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Norbekov Shohzod Mamarasul o'g'li

TAHRIR HAY'ATI

1. Sharipov Qo'ngratbay Avezimbetovich — O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri, tfd, professor.
2. Axmedov Xojiakbarxon Dilshatovich — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti rektori, ifn, dotsent.
3. Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich — O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademiyasi, ifd, professor.
4. Xotamov Ibodullo Sadulloyevich — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Iqtisodiyot kafedrası professori, ifn.
5. Sultonov Mansur Qilichovich — O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Ta'lim sifatini ta'minlash milliy agentligi ekspertlar guruhi rahbari, tffd, dotsent.
6. Chertovitskiy Aleksandr Stepanovich — "Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" Milliy tadqiqot universiteti professori, iqtisodiyot fanlari doktori.
7. Popkova Yelenadyevna — Rossiya Gen "Ilmiy aloqalar instituti" avtonom notijorat tashkiloti prezidenti, iqtisodiyot fanlari doktori, professor.
8. Dr Go Khang Ven — Malayziyaning INTI xalqaro universiteti prorektori.
9. Wang Cheng — XXR "Hebei Institute of Mechanical and Electrical Technology" instituti iffd, dotsent.
10. Xakimova Nilufar Karimkulovna — O'zMU huzuridagi Yarimo'tkazgichlar fizikasi va mikroelektronika ilmiy-tadqiqot instituti PhD, ilmiy xodimi.
11. Yo'ldoshev Nuriddin Qurbonovich — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Biznes boshqaruvi va moliya kafedrası ifd, professor.
12. Chariyev Qurbon Amirovich — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Iqtisodiyot kafedrası professori, ifd.
13. Abduraimova Nigora Radjabovna — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Iqtisodiyot kafedrası dotsenti, iffd.
14. Anarqulova Gulnaz Mirzaxmatovna — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası professori, ifn.
15. Yakubov Sadirjan Bakiyevich — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası professori, ifn.
16. Kadirova Istora Bobirovna — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Karyera markazi direktori, iffd, dotsent.
17. Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi — Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti doktoranti, iffd, dotsent.
18. Mamatov Narzullo Solidjonovich — "TIQXMMI" MTU kafedra mudiri, texnika fanlari doktori, professor.
19. Turaqulov Otabek Xolmirzayevich — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Muhandislik va axborot texnologiyalari kafedrası mudiri, tffd, dotsent.
20. Toirov Shuxrat Abduganiyevich — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Muhandislik va axborot texnologiyalari kafedrası professori vb, tffd.
21. Yusupov Rustam Abdimuratovich — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Muhandislik va axborot texnologiyalari kafedrası dotsenti, tffd.
22. Nazarov Xolmo'min Abduxobovich — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Muhandislik va axborot texnologiyalari kafedrası dotsenti, fmf.
23. Asrayev Muhammadmullo Abdulla o'g'li — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Muhandislik va axborot texnologiyalari kafedrası dotsenti, tffd.
24. Yunusova Shaxnoza Muxamedumarovna — Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası dotsenti, fffd.

MUNDARIJA

Чертовичкий А.С., Нарбаев Ш.К.	Роль агроландшафтов в организации рационального использования земель в условиях перехода к "зеленой экономике"	4
Xotamov I.S.	Biznesning raqobatbardoshligini ta'minlash xususiyatlari	15
D.T.Muhamediyeva, Yu.Sh.Yuldoshev, F.A.Tagayev	Kvant kompyuterlari davrida post-kvant kriptografik algoritmlarini baholash	26
Omonturdiyev O. E., Abduraxmanova Z.T.	Oziq-ovqat bozori rivojlanishini prognozlash mexanizmini o'rganish metodikasi	36
Mamasoatov D.R.	Raqamli texnologiyalardan foydalanishning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	51
Содиков М.А.	Особенности стратегии дифференциации товаров и услуг	58
Mansurov A.A.	Methodological deficiencies and the integration of green accounting in uzbekistan's environmental audits: an operational analysis	63
Matchanova M.I., Matchanov T.M.	Plastmassa ishlab chiqarishda innovatsion salohiyat mazmuni va uning ishlash mexanizmi	77
Nasrullayev N.B., Toshpo'latov Sh.O.	Veb-ilovalarda xavfsizlik sarlavhalarining noto'g'ri konfiguratsiyasi: aniqlash va tahlil	86
Toshboyev M.M.	Mintaqa eksport salohiyatini shakllanishi va rivojlanishi omillari	97
Nurxonov N.Q.	Qashqadaryo viloyatida qishloq xo'jaligi mahsuloti hajmi ko'rsatkichlarini arima modeli yordamida prognozashtirish	107
Вахобов А.Р.	Суғурта аудитини такомиллаштириш масалалари	115
Qudratxo'jayev A., Tohirova M.D.	Hududlarda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda "yashil" texnologiyalardan foydalanish	122
Asamxodjayeva Sh.Sh., Maxamadjonov D.P.	Sun'iy intellekt texnologiyalarining mashinasozlik sanoatiga ta'siri	132
Абдураимова Н.Р.	Влияние демографического роста на рынок труда в Узбекистане	142

PLASTMASSA ISHLAB CHIQRISHDA INNOVATSION SALOHİYAT MAZMUNI VA UNING ISHLASH MEXANIZMI

Matchanova Ma'rifat Ikramovna

E-mail: marifatmatchanova@gmail.com

Matchanov Tohirjon Matchanovich

E-mail: toxirmatchanov@mail.ru

Orcid: 0009-0009-8449-3706

Annotatsiya. Mazkur maqolada plastmassa ishlab chiqarish davomida korxonalarning innovatsion faolligi, ularning innovatsiyaga bo'lgan e'tibori bilan birgalikda innovatsion faolligi va salohiyati xususida tahlillar keltiriladi. Bugungi kundagi innovatsion faollik dolzarbligi ilmiy tadqiqotlar asosida isbotlab beriladi.

Kalit so'zlar: plastmassa, innovatsiya, innovatsion faollik, innovatsion salohiyat, venchur kapital, investitsiya, investor.

Abstract. This article analyzes the innovative activity of enterprises in the plastics industry, their attention to innovation, as well as their innovative activity and potential. The relevance of innovative activity today is proven on the basis of scientific research.

Keywords: plastics, innovation, innovative activity, innovative potential, venture capital, investment, investor.

Аннотация. В данной статье будет представлен анализ инновационной активности предприятий в процессе производства пластмасс, их инновационной активности и потенциала в сочетании с их вниманием к инновациям. Актуальность инновационной деятельности на сегодняшний день доказана научными исследованиями.

Ключевые слова: пластик, инновации, инновационная активность, инновационный потенциал, венчурный капитал, инвестиции, инвестор.

Sanoat iqtisodiyoti doirasidagi axborot inqilobi mohiyatini tushunish, bu texnologiyalar faoliyat turlarini emas, balki insonni boshqa tirik mavjudotlardan ajratib turadigan xususiyat – belgilarni qayta ishlash va tushunish, yangi bilimlarni yaratish qobiliyatini – to'g'ridan-to'g'ri ishlab chiqarish kuchiga aylantirish imkonini berishini anglashdir. Zamonaviy

iqtisodiyot tuzilmasidagi bunday o'zgarishlar global strukturaviy siljish sifatida e'tirof etilib, "moddiy" iqtisodiyotdan "intellektual" iqtisodiyotga, ya'ni "bilimlarga asoslangan iqtisodiyot"ga o'tishni anglatadi. Shu bilan birga, O'zbekistonda korxonalar innovatsion salohiyatini rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida tan olingan bo'lsa-da,

innovatsion faoliyatning susayib borayotgani kuzatilmoqda. So'nggi paytlarda jahon iqtisodiy adabiyotlarida "innovatsion salohiyat" tushunchasi keng qo'llanilmoqda. Innovatsion salohiyat nima ekanligini, u qanday yaratilishini, o'zgarishini, rivojlanishini, nima sababdan uni kamayish tendensiyalari yuzaga kelishini, uni ko'paytirish, to'liq va samarali foydalanish uchun nima qilish kerakligini tushunmasdan turib, hech bir darajada muvaffaqiyatli xo'jalik yuritish, iqtisodiy jarayonlarni boshqarish va tartibga solish, yirik ishlab chiqarish hamda ilmiy jamoalarni boshqarish mumkin emas. Bu har qanday yo'nalishdagi jiddiy tadbirkorlik, ilmiy va ishlab chiqarish faoliyatiga ham taalluqlidir. Biroq iqtisodiy salohiyat kategoriyasining tamoman yangi mohiyati eng yaqqol tarzda so'nggi yillarda, ayniqsa ilmga asoslangan sohalarda va yuqori

texnologiyalar sohasida yuzaga kelayotgan yangi xavf-xatarlar tizimi hamda venchur-stoxastik faoliyat bilan bog'liq holda namoyon bo'lmoqda.

Adabiyotlar tahlili. Plastmassa ishlab chiqaruvchi korxonalarning innovatsiya qo'llashi borasida innovatsion faollik va innovatsion salohiyat ko'pgina iqtisodchi olimlar tomonidan o'rganilgan. G. B. Shanazarovanning fikricha, innovatsion salohiyat - xo'jalik yurituvchi sub'ektning mansubligi, mulkchilik shakli, tashkiliy-huquqiy maqomi, o'lchamidan qat'iy nazar ixtiyoriy xo'jalik yurituvchi sub'ektning yangi ishlanmalarni ishlab chiqish, kashfiyot, ixtirolarni, foydali modellarni yaratish faoliyatida samarali qo'llash bo'yicha mavjud intellektual, moliyaviy, kadr, axborot, moddiy-texnik va boshqa resurslari hamda imkoniyatlari yig'indisidir".

1-jadval

"Innovatsion salohiyat atamasiga mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan berilgan ta'riflar"

Mualliflar	Ta'rif
SH.N. Zaynutdinov	"Innovatsion salohiyat mamlakatning texnika va texnologiyasi yangilanishi, unda ilmiy-texnika rivojlanishi darajasini, diversifikatsiya siyosatining kuchayishini anglatadi".
R.I. Nurimbetov	"Innovatsion salohiyat tushunchasi keng ma'noni anglatib, mamlakatda fan, iqtisodiyot, texnologiya, tibbiyot, ta'lim va boshqa sohalarda ro'y berayotgan o'zgarishlar va yangiliklarni ifodalaydi".
I.Y. Umarov, S.S. Saidkarimova, SH.B. Obloqulova	"Sanoat korxonalarida innovatsion salohiyatni belgilovchi ko'rsatkichlarda, eng avvalo, uning innovatsion rivojlanish indikatorlari asosiy hisoblanadi. Innovatsion rivojlanish indikatorlari iqtisodiy, ilmiy hamda faol innovatsion faoliyat sohalariga bo'lingan holda o'rganiladi".

A.J. Qaxxorov	“Korxonaning innovatsion salohiyati–bu korxonaning innovatsion g’oyalardan yangiliklar yaratishi va o’sha yangiliklarni amaliyotga tatbiq etish qobiliyatini ifodalovchi xususiyatlar majmui hisoblanadi”.
G.B. Shanazarova	“Korxona yoki tashkilotning, umuman olganda, istalgan xo’jalik yurituvchi subyektning faoliyat sohasi, mulkchilik shakli, tashkiliy-huquqiy maqomi va hajmidan qat’i nazar, yangi ishlanmalarni yaratish, ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar hamda foydali modellarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etishda foydalanish uchun mavjud bo’lgan barcha intellektual, moliyaviy, kadrlar, axborot, moddiy-texnik va boshqa resurslari hamda imkoniyatlari majmui hisoblanadi”.
E.Sh.Xaydarova	“Sanoat korxonalari innovatsion salohiyati tahlil obyektiining retrospektiv va perspektiv analitik ko’rsatkichlarini baholash mezonlari tizimi sifatida manfaatdorlikning ortib borishi orqali moliyaviy, ishlab chiqarish, mehnat, marketing, boshqaruv va ehtimoliy salohiyat turlarining umumiy qobiliyatlari yig’indisidir”.

Yana shuni alohida ta’kidlash kerakki, aksariyat hollarda innovatsion faollik innovatsion faoliyat tushunchasi bilan izohlanadi. Bizning fikrimizcha bu noto’g’ri bo’lib, innovatsion faollik bu faoliyat holatidir, innovatsion faoliyat esa mehnat, bilim va ma’lumotlar, harakatlar yig’indisi bo’lib bularning barchasi o’rganilayotgan tushunchani talqin qilishda nomutanosibliklarni keltirib chiqaradi.

Ushbu keltirilgan jadvaldan ko’rish mumkinki turli iqtisodchi olimlar tomonidan innovatsion faollik

atamasiga turlicha yondashuv keltirilgan. Shu qatorda mahalliy olimlardan bo’lgan “R.M.Rasulov innovatsion faollik atamasiga ya’ni, hozirda rivojlangan mamlakatlar innovatsion faollikni oshirish, ya’ni ishlab chiqarishga innovatsion yondashuv hisobiga sanoat korxonalarini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratgan. Natijada muayyan tarmoqlarda sanoat ishlab chiqarishining samarali amalga oshirilishi evaziga innovatsion faollikni yanada kuchayishi kuzatilmoqda, - deya ta’rif bergan”.

2-jadval

“Innovatsion faollik atamasiga bo’lgan turlicha yondashuvlar”

Mualliflar	Ta’riflar
Medinskiy V. G	“Innovatsion faollik - tashkilot tomonidan yangi texnologiyalar jalb qilish, mahsulotlar ishlab chiqarish bo’yicha korxona faoliyatini tashkil etishdagi intensivligidir”.

Minnixanov R. N.	“Innovatsion faollik - tashkilotning innovatsion faoliyati xususiyatlari bo'lib yangi texnologiyalarni qo'llab-quvvatlashning intensivligini, tashkilot rahbariyati tomonidan qabul qilingan qarorlar va innovatsion faoliyatni ta'minlashga qaratilgan xatti-xarakatlar hamda tizimning sifat va miqdoriy o'zgarishlarini ta'minlashdir”.
Ismagilova G.V., Kelchevskaya N. R.	“Kichik korxonalarining innovatsion faolligi ularning mavjud bo'lish yo'li bo'lsa, yirik korxonalarining innovatsion faolligi esa rivojlanish bosqichidir ya'ni ularning hayotiy sikl bosqichidir”.
Vertakova Y.V. Simonenko Ye.S	“Sanoat korxonalarining innovatsion faolligi yangi texnologiyalar yaratish sohasida faoliyat ko'rsatuvchi subjektlar tomonidan amalga oshirilayotgan intensiv faoliyatidir”.
Gunin V.I.	“Korxonaning innovatsion faolligi uning innovatsion faoliyati kompleks xususiyatidir”.
R.M.Rasulov	“Innovatsion faollik – bu ilmiy bilimlarning innovatsiyaga aylanishi jarayonini o'zida mujassamlashtirib, uni innovatsion g'oyalardan aniq mahsulot, texnologiya yoki xizmatlarga qadar o'zgartirish va amalda foydalanishda tarqaladigan jarayon voqealarining harakatidir”
Muallif talqini	“Innovatsion faollik - inson kapitali asosida innovatsion faoliyat ko'rsatkichlarining sifat va miqdoriy o'zgartirishi natijasida innovatsiyalarni yaratish, joriy etish jarayonlaridir”.

“Plastmassa ishlab chiqarish sanoati korxonalari innovatsion faolligi darajasini baholash uchun tizimli yondashuv asosida tahlil amalga oshirish kerak, unda o'z navbatida korxona ochiq tizim sifatida namoyon bo'ladi va u murakkab qismlardan iboratdir. Boshqa tomondan qaraganda, hamkor tizimlar butun tizimni tashkil qiladilar, boshqacha aytganda, faoliyat ko'rsatkichlarining tizimli tahlili natijasi shakllantiriladi. Innovatsion faollikni baholashning eng muhim

tamoyili bu to'liqlikdir, ya'ni ushbu tamoyil asosida korxona iqtisodiy faoliyatini to'liq baholash zaruratini keltirib chiqaradi. Ushbu tamoyil, korxona faoliyatini o'z ichiga olgan sifat va miqdoriy ko'rsatkichlarning ko'p tomonlama tadqiqoti natijalaridir”.

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu ilmiy maqolani tayyorlash jarayonida zamonaviy iqtisodiy tahlil va siyosiy-ijtimoiy baholashda keng qo'llaniladigan ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Plastmassa

sanoat siyosatini shakllantirish, uni xalqaro amaliyot asosida tahlil qilish va milliy rivojlanish sharoitlariga moslashtirishda deduksiya va induksiya metodlari alohida ahamiyat kasb etdi. Jumladan, umumiy nazariy yondashuvlardan O'zbekiston sharoitiga xos xulosalar chiqarishda deduktiv usul qo'llanilgan bo'lsa, xalqaro amaliyot asosida umumlashtirilgan qarashlarni shakllantirishda induktiv usuldan foydalanildi. Shuningdek, abstrakt-mantiqiy fikrlash va ilmiy abstraksiya metodlari orqali plastmassa sanoatning mohiyati, tamoyillari va siyosiy vositalari tahlil qilindi. Jarayonlarni tizimli tahlil qilishda sintez va tahlil, ya'ni tarkibiy qismlarni o'rganib, ularni yaxlit tizim sifatida ko'rib chiqish yondashuvi asosiy metodologik tamoyil bo'lib xizmat qildi.

Tahlil va natijalar. Innovatsion salohiyat tushunchasi va uning tarkibiy qismlari iqtisodiy nazariya va amaliyotda nisbatan yangilik hisoblanadi. Shu sababli bu tushuncha bilan boshqa, shakllangan va asosan umumiy qabul qilingan iqtisodiy tushunchalar hamda kategoriyalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklar hali to'liq shakllanmagan. Marksistik an'analar nuqtai nazaridan moddiy ishlab chiqarishning iqtisodiy rivojlanishdagi asosiy roli ishlab chiqarish salohiyatining ustuvorligini belgilaydi. Zamonaviy iqtisodiy qarashlarda esa ko'pincha moliyaviy salohiyat birinchi o'ringa chiqadi. Ammo aynan yetarli darajadagi innovatsion salohiyatgina tashkilotga o'zgaruvchan sharoitlarda

raqobatbardoshlikni saqlab qolish imkonini beradi.

Birinchidan, salohiyat - bu resurslar, ishlab chiqarish omillari, ishlab chiqarishni tashkil etish, boshqaruv va samaradorlik kabi tan olingan kategoriyalar bilan bog'liq bo'lgan, ammo ular bilan aynan bir xil bo'lmagan, o'ziga xos va sifat jihatdan yangi iqtisodiy kategoriyadir.

Ikkinchidan, innovatsion salohiyatni belgilovchi omillar bilan uning foydalanilishiga ta'sir qiluvchi omillarni ajratib ko'rsatish zarur. Ba'zi hollarda kam innovatsion salohiyatdan to'liq foydalanish orqali olinadigan yakuniy natijalar, yuqori innovatsion salohiyatdan samarali foydalanilmagandagi natijalardan yuqori bo'lishi mumkin.

Uchinchidan, innovatsion salohiyat faqat miqdoriy emas, balki sifat jihatdan ham aniq belgilanadi. Innovatsion salohiyatning tuzilmasi turlicha samaradorlikka ega bo'lishi mumkin. Uning samaradorligi, xususan, iqtisodiy resurslarning qaytimi bilan ifodalanadi.

To'rtinchidan, innovatsion salohiyatdan foydalanish uning saqlanishi va oshirilishini ham nazarda tutadi. Innovatsion salohiyatdan foydalanish natijasida uning kamayishiga olib keluvchi holatni samarali deb bo'lmaydi.

Beshinchidan, innovatsion salohiyat va undan foydalanish baholari uning tarkibiy tuzilmalaridan biri hisoblanadi. Bu esa baholash faqat ob'ekt xususiyatlariga emas, balki sub'ektning imkoniyatlari va baholashning (yoki o'z-o'zini baholashning) adekvatligiga ham

bog'liqligi bilan izohlanadi. Jumladan, innovatsion salohiyatni baholovchi bilim va madaniyat darajasi ushbu salohiyatning tarkibiy qismlaridan biri sifatida qaraladi.

Ehtiyojni ko'niktirish bino va inshootlarni qurish, sanoat korxonalari qurilishida texnologik uskunalarni o'rnatilishi va ishga tushirilishi bilan bog'liq. Mablag' faqat buyurtmachiga emas, balki boshqa mablag' egalarida bo'ladi, masalan, davlat budjetida, banklar, yirik korxona va boshqaruv birliklari egalariga qarashli bo'ladi va ular investorlar deyiladi. Investitsiyalardan unumli va tejamli foydalanish uchun bino va inshootlar o'rnatilgan tartibda loyihalanadi. Investitsiyalarni texnik va iqtisodiy asoslash, loyihalash va qurilishni amalga oshirishda tashkilotlarni tanlov asosida tanlab olinadi. Tanlovni amalga oshirish uchun tender, loyiha hujjatlari tayyorlanadi. Shu hujjatlarni tayyorlovchilar loyiha yoki konsalting tashkilotlari, ularni loyihachi, mehnatchi deb yuritiladi. O'zbekiston qonunchiligiga binoan investitsiyalar, loyihalash va loyihaning talablarga javob berishining sifat jihatidan ta'minlanishi uchun nazorat tizimi joriy qilingan.

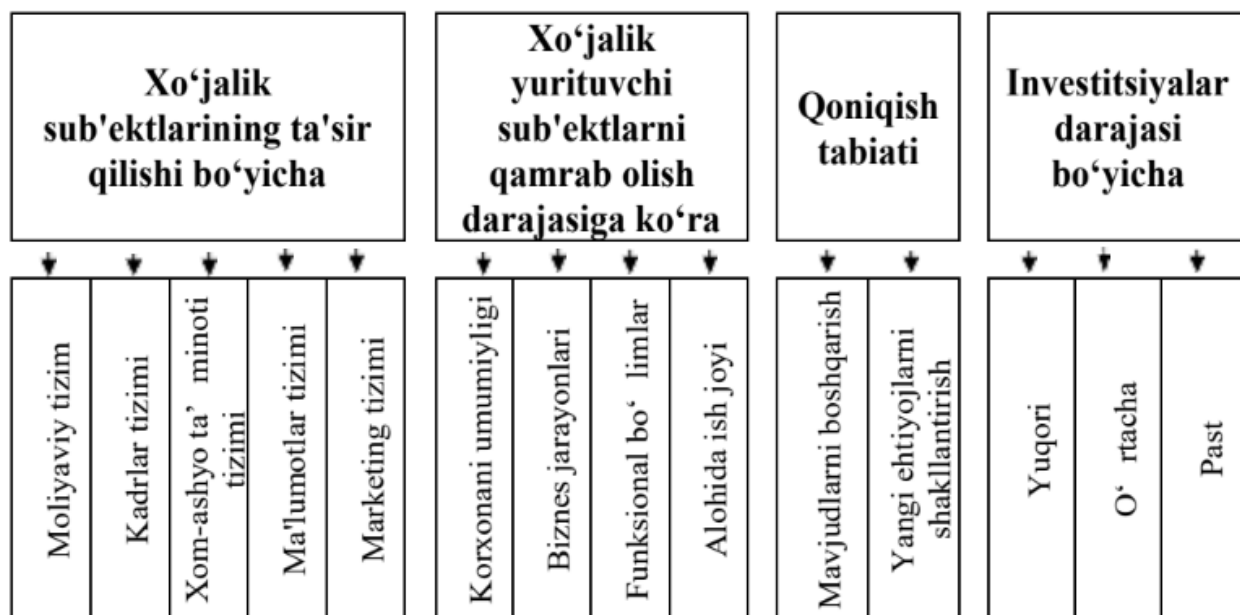
Xulosa. Mazkur xususiyatlar sanoatda innovatsiya va innovatsion salohiyatning ajralmas belgilaridir. Ular yangilik kiritish darajasi, amaliy qo'llash imkoniyati, iqtisodiy natijadorligi hamda iste'molchilarning ehtiyojlariga mos kelishi bilan ifodalanadi. Mazkur jadvalda berilgan nazariy ta'riflarga ko'ra bir qancha mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan

innovatsion salohiyat atamasiga ta'riflar berilgan. O'z navbatida innovatsion salohiyat, innovatsion faollik tushunchasidan farqli jihatlar mavjud bo'lib, korxonalarning innovatsion salohiyati barcha turdagi imkoniyatlarni ya'ni innovatsiyalar yaratish bo'yicha barcha imkoniyatlarni o'z ichiga oladi.

Mahsulotning raqobatbardoshligini yoki korxonaning moliyaviy holatini baholash bo'yicha yetarlicha uslubiy tavsiyalar mavjud bo'lib, ularning ayrimlari mualliflar tomonidan ishlab chiqilgan.

Ba'zi mualliflar innovatsion faollikni korxona ichidagi innovatsiyalar yaratish va ularni qo'llab-quvvatlash faoliyatining intensivligi sifatida tushunadilar. Bizning fikrimizcha, mualliflar iqtisodiy o'sishning eng muhim resurslaridan biri bo'lgan inson kapitalini e'tibordan chetda koldirmoqdalar.

"Innovatsion faollik" tushunchasini o'rganish jarayonida, mazkur holatni tizimli tahlil qilish imkonini beruvchi yagona tasnif ko'rsatkichlari biz tomonidan ishlab chiqildi (1-rasm). Innovatsiyalarni yaratish jarayoni, bizningcha, inson salohiyatini ro'yobga chiqarishga, texnologiyalar va iqtisodiy natijalarni doimiy ravishda takomillashtirish uchun insonlarning bilim va ko'nikmalaridan keng foydalanishga asoslanishi kerak. Inson kapitali deyilganda korxona xodimlarining asosiy faoliyat sohasi bilan bog'liq kasbiy ko'nikmalari va vakolatlarini tushunishimiz lozim.

1-rasm. **Plastmassa sanoati korxonasining innovatsion faolligi tasnifi**

Korxonaning innovatsion salohiyati – bu ma'lum ma'noda an'anaviy bo'lmagan xususiyat bo'lib, uni aniqlash ilmiy hamda amaliy jihatdan qiziqish uyg'otadi. Korxona tomonidan tuzilayotgan strategik va biznes-rejalarda asosan moddiy aktivlar, qisman esa balansda aks ettirilgan bo'lsa, nomoddiy aktivlar hisobga olinadi. Biroq "gudvill" va kadrlar salohiyati qiymati kabi muhim tarkibiy qismlar odatda mutlaqo e'tiborga olinmaydi.

Buning asosiy sababi - innovatsiyalarni boshqarishda dasturiy-maqсадli tizimning metodologik jihatdan yetarli ishlab chiqilmaganidir. Chunki innovatsion boshqaruv bugungi kunda mustaqil professional faoliyat sohasi sifatida shakllanmoqda va u, eng avvalo, bozor iqtisodiyoti sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlarning barcha tarkibiy elementlarini yangilash

jarayonini boshqarish bilan bog'liq. Uning asosiy maqsadi – xo'jalik yuritish samaradorligini oshirish, bozor va jamiyat ehtiyojlarini yuqori darajada qondirishdan iborat.

Bizning fikrimizga ko'ra, korxona faoliyati innovatsion faolligi deyilganda korxonaning xo'jalik faoliyati davomida inson kapitalini rivojlantirish, undan keng foydalanish natijasida yangi mahsulot va tovarlar ishlab chiqarish hamda xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanishi sifatida tushunishimiz mumkin. O'z navbatida bunday yondashuv turli resurs va faolliklarning samarali foydalanilishi natijasida yuzaga keladi hamda ushbu resurslardan optimal foydalanish imkoniyatini aniqlashga imkon beradi. Yuqorida aytib o'tilganidek innovatsion faollik korxonaning innovatsiyalardan foydalanish, ishlab chiqarish, yaratish va shu kabi holatlarning mavjud

hozirgi holatini o'zida namoyon etadi. Aynan ushbu atama bo'yicha ham turli olimlar o'z ta'riflarini berishgan.

Bunda ham aksariyat holatda turli olimlar tomonidan berilgan ta'riflar biri-birini to'ldirib boradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Zaynuddinov SH.N., Rasulov N.M. *Innovatsion menedjment (darslik)*. - T.: "Innovatsion rivojlanish nashriyot matba uyi", 2020. B.540.
2. Nurimbetov R.I. *Innovatsion salohiyat 2017*. №5. 46-56 b. – zamonaviy iqtisodiyotni rivojlantirish poydevori. BIZNES-EKSPERT. 2017. №5. 46-56 b
3. Umarov I., Saidkarimova S., Obloqulova Sh.. *Sanoat korxonalarining innovatsion salohiyati ko'rsatkichlari tahlili*// "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 4, iyul-avgust, 2015 yil.
4. Qaxxorov A.J. "O'zbekiston avtomobil transporti tizimida innovatsion marketing faoliyatini takomillashtirish". *Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi Avtoreferati*. – T.: 2018 y. 11-bet.
5. Shanazarova G.B. «Sanoat korxonalarida innovatsion salohiyatni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish». *Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi Avtoreferati*. – T.: 2018 y. 11-bet
6. E.Sh. Xaydarova. *Qurilish materiallari sanoati korxonalarining innovatsion salohiyatini boshqarish samaradorligini oshirish: 08.00.13 – Menejment ixtisosligi bo'yicha Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) Dissertatsiya*. – T.: 2023, b.425
7. Shanazarova G.B. «Sanoat korxonalarida innovatsion salohiyatni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish». *Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi Avtoreferati*. – T.: 2018 y. 11-bet
8. R.M.Rasulov. *Korporativ tuzilmalarda innovatsion jarayonlarni strategik boshqarish uslubiyotini takomillashtirish. 08.00.13 – Menejment (iqtisodiyot fanlari) ixtisosligi bo'yicha Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc). Dissertatsiya*. – T.: 2021, b.77
9. Мединский В. Г. *Инновационный менеджмент*. М.: ИНФРА-М, 2002. – 412 с.
10. Разнодежина Э. Н. *Современные тенденции и перспективы развития экономики России* / Э. Н. Разнодежина, Р. М. Камалтдинова, И. А. Филиппова. - Ульяновск: УлГТУ, 2012. – 135 с.
11. .Пермичев Н.Ф., Палеева О.А. *Маркетинг инноваций: Учебное пособие*. Н. Новгород: Нижегород. гос. архит.- стрит. ун-т, 2007. 88 с.
12. Пермичев Н.Ф., Палеева О.А. *Маркетинг инноваций: Учебное пособие*. Н. Новгород: Нижегород. гос. архит.- стрит. ун-т, 2007. 88 с.
13. .Организация производства на предприятиях машиностроения. / Т.А. Эгорова; – СПб.: Питер, 2004. – 304 с.: ил. – (Серия «Учебное пособие»).
14. .R.M.Rasulov. *Korporativ tuzilmalarda innovatsion jarayonlarni strategik boshqarish uslubiyotini takomillashtirish. 08.00.13 – Menejment (iqtisodiyot fanlari) ixtisosligi bo'yicha Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc). Dissertatsiya*. – T.: 2021, b.118
15. G'ulamov Ilhom Akramovich *Management, Marketing and Finance* "xalqaro ilmiy jurnali 2024-yil 2-soni – 2024-yil iyun, iyul, avgust. 92-97 b
16. Журавлев П.В. *Теория системного менеджмента [Текст]*. – М.: Экзамен, 2012.
17. Sobirovich A. A. et al. *AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING KORPORATIV MOLIVAVIY STRATEGIYASI VA ULARNING MOLIVAVIY HOLATI TAHLILI* //JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH. – 2025. – T. 8. – №. 7. – C. 15-23.

18. Matchanovich M. T., Ikramovna M. M. DIGITALIZATION OF BANKING SERVICES IN THE BANKING SYSTEM BANK TIZIMIDA BANK XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISH //O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. – 2024. – T. 3. – №. 32. – C. 47-51.
19. Abdurazakov M., Matchanov T., Matchanova M. O 'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOT SAMARALI TASHKIL ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI (XORIJ TAJRIBASI) //Универсальная индексная библиотека прикладных наук в современном мире: проблемы и решения. – 2025. – Т. 4. – №. 16. – С. 104-106.
20. Ikramovna M. M. et al. TIJORAT BANKLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH BORASIDAGI ILG 'OR XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI //Научный Импульс. – 2026. – Т. 4. – №. 41. – С. 240-249.
21. Ikramovna M. M. et al. RIVOJLANAYOTGAN IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARINI XUSUSIYLASHTIRISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH YO 'LLARI //SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH. – 2026. – Т. 4. – №. 42. – С. 38-45.

Ingliz tili muharriri: Norbekov Shohzod Mamarasul o'g'li
Sahifalovchi va dizayner: Zoirov Sardor Ziyodin o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda, **"Management and Economics Scientific Research Journal"** jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pulli asosda chop etiladi.

El. pochta: journals@timeedu.uz

Tel.: +998 95 651 90 00

"Management and Economics Scientific Research Journal" jurnali 19.09.2024-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 404368-son reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. Litsenziya raqami:

C-5669639

PNFL: 308906510

Manzilimiz: Toshkent shahar Yakkasaroy tumani
Shota Rustaveli ko'chasi, 114